

УДК 664(477.87)

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ У ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ

В. Й. ЕРФАН

Ужгородський національний університет

Розглядаються науково-теоретичні положення щодо інновацій та інноваційної діяльності. Розроблена класифікація технологічних та екологічних інновацій за видами економічної діяльності. Здійснено аналіз інноваційної активності підприємств промисловості Закарпатської та Черкаської областей, а також України. Проаналізована інноваційна активність підприємств області в розрізі природноекономічних зон та визначено перспективи інноваційної діяльності у виробництві харчових продуктів, напоїв.

Багатогранна інноваційна діяльність у сучасних умовах є фундаментом стабільного та ефективного економічного зростання усіх видів економічної діяльності як країни, так і її регіонів. Українська економіка, здійснюючи глибокі ринкові трансформації, повинна цілеспрямовано й швидкими темпами забезпечувати перехід від екстенсивного, надто ресурсо- і природозатратного та екологонебезпечного типу господарювання до прогресивної інноваційно-інвестиційної моделі розвитку.

Практична реалізація цієї моделі має особливе значення для національного та регіональних АПК і зокрема сільських територій. Адже саме тут нині створюється майже третина валового внутрішнього продукту України, а на Закарпатті майже понад 40,0% ВВП. Водночас агропромислове виробництво за продуктивністю й ефективністю найбільшою мірою відстає від промислово розвинутих країн, в тому числі й від більшості країн-членів Європейського Союзу, тому тільки на основі інноваційного розвитку можна радикально підвищити ефективність сільського господарства та переробної сфери, конкурентоспроможність продовольчої продукції, а також здійснити докорінну техніко-технологічну, організаційно-економічну й соціально-екологічну модернізацію усіх видів агропромислового виробництва. Ці вимоги передусім актуальні для Закарпатської області, територія якої повністю належить до Карпатської гірської системи. Особливістю регіону є висотна зональність, яка характеризується тим, що з підняттям на кожні 100 м н.р.м. початок весни затримується на два дні, а кінець на 8 днів. В зв'язку з цим, умови агропромислового виробництва низинної природноекономічної зони значно відрізняються від гірської та передгірної.

Методологічним і прикладним аспектам інноваційної діяльності різних видів підприємств присвячені наукові дослідження та публікації українських та зарубіжних вчених-економістів: Л. Водачек, О. Водачкова, О. І. Дачій, Г. Д. Ковальов, М. Х. Корецький, О. О. Лапко, Р. О. Фатхутдінов, О. І. Пригожин та ін.

Метою дослідження є проблеми інноваційної діяльності у виробництві харчових продуктів, напоїв Закарпатської області.

Методика досліджень. У роботі використано методи аналізу, в тому числі економіко-статистичний та порівняльний, а також синтезу та експертні оцінки автора стосовно особливостей інноваційної діяльності у виробництві харчових продуктів, напоїв регіону.

Результати досліджень. Науково-методологічним засадам інновацій в агропромисловому виробництві присвячено дослідження багатьох зарубіжних та українських науковців. Зокрема перше класичне визначення інновацій запропонував Й. Шумпетер, який ввів у науковий обіг поняття „здійснення нових комбінацій”, які є зміною виробництва і ринку в таких випадках [14, с.159]: виготовлення нового, тобто ще невідомого споживачам, блага, або створення нової його якості; впровадження нового тобто для даної галузі агропромислового виробництва ще практично невідомого, методу (способу) виробництва, в основі якого необов'язково лежить нове наукове відкриття, і який може полягати також у новому способі комерційного використання відповідного товару; освоєння нового ринку збуту, тобто такого ринку, на якому дотепер дана галузь агропромислового виробництва цієї країни ще не була представлена, незалежно від того існував цей ринок колись чи ні; одержання нового джерела сировини або напівфабрикатів, незалежно від того, існувало це джерело колись чи просто не бралось до уваги, чи вважалось недоступним, чи його це тільки планувалося створити; проведення відповідної

реорганізації, наприклад, забезпечення монопольного становища, або послаблення монопольного становища іншого підприємства.

У науковій літературі існує велика кількість визначень поняття „інновація”, які часто різняться один від одного. Зокрема, аналіз економічної літератури свідчить, що виходячи із цілей і специфіки досліджуваного об’єкта, існує, як мінімум, два підходи до визначення сутності інновації. Ряд учених і фахівців стверджують [11, 12, 5, 6], що інновація — це ідея, практика чи продукт, що сприймається індивідом, як нові, а інші стверджують, що інновацією є генерування, прийняття і впровадження нових ідей, процесів, продуктів і послуг. Прихильником першого підходу щодо визначення інновацій є Р. О. Фатхутдінов, який розуміє інновацію, як „кінцевий результат впровадження нововведення з метою зміни об’єкта управління й одержання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного чи іншого виду ефекту” [13, с. 17]. Г. Д. Ковальов вважає, що інновація „де кінцевий результат інноваційної діяльності, в процесі якої створюється (купується) і використовується нововведення [4, с. 33].

Прихильники другого підходу, вважають, що інновації варто розглядати, як процес зміни стану того чи іншого об’єкта системи. Зокрема, Л. Водачек і О. Водачкова під інновацією вважають „цільову зміну у функціонуванні підприємства, як системи, Ю. В. Яковець стверджує, що інновація є „якісними змінами у виробництві, а О. І. Пригожин визначає нововведення, як „цілеспрямовану зміну, що вносить у середовище впровадження (організацію) поселення, суспільства тощо” нові відносно стабільні елементи. Нововведення —... процес, тобто перехід деякої системи з одного стану в інший” [1, с. 21; 15, с. 95; 7, с. 29].

Недолік наведених та інших визначень, на нашу думку, полягає у тому, що вищеперераховані науковці і практики ототожнюють інновації, поперше, з результатами їх практичного використання у відтворювальному процесі, а по-друге, із власне інноваційним процесом.

Різноманітність інновацій зумовлює необхідність їх узагальнення і систематизації, тобто здійснення певної класифікації, що дасть змогу проводити цілеспрямовану діяльність із реалізації інновацій, виявляти їхні сильні та слабкі сторони, вишукувати резерви та ефективні варіанти можливих рішень, впроваджувати необхідні в даний момент часу нововведення. Зокрема, як засвідчують наші дослідження, багато науковців класифікують інновації тільки за однією ознакою, наприклад, Б. Санто [8, с. 83, 84] вважає такою ознакою характер суспільних цілей і розрізняє інновації: економічні, орієнтовані на прибуток; економічні, не орієнтовані на прибуток і спеціальні.

Ряд економістів класифікує інновації за кількома ознаками. Так, О. І. Пригожин [7] пропонує три загальні підстави для систематизації нововведень: тип, механізм здійснення, особливості інноваційного процесу. У межах класифікаційної ознаки він здійснює додатковий, більш частковий розподіл інновацій. Ю. В. Яковець [15, с. 8, 9] класифікує інновації за такими ознаками: сфера застосування, рівень новизни, глибина перетворень, і

значимість сфери поширення. Словацькі економісти Л. Водачек і О. Водачкова [1, с.28–34] пропонують такі ознаки класифікації, як структурна характеристика інноваційної зміни й інтенсивність цієї зміни.

Не зупиняючись на класифікації інновацій вітчизняних і зарубіжних науковців, відмітимо, що особливо важливим є розподіл інновацій з урахуванням предметного змісту на такі види: технологічні, економічні, соціальні, організаційно-управлінські, екологічні, маркетингові та правові. У своїх дослідженнях за предметним змістом названі види інновацій ми розглядаємо технологічні та екологічні інновації за видами економічної діяльності (нова редакція КВЕД), стосовно секції D — переробна промисловість, і зокрема класу 15 — виробництво харчових продуктів, напоїв [3, с.30–38]. При цьому технологічні інновації найчастіше поділяються на інновації у виробничому процесі (технологічні) і продуктові інновації у виробничому процесі, тобто зміна застосованих даною виробничою системою методів виробництва поширюються на правила трансформації факторів виробництва, що знаходяться на „виході” системи, а продуктові інновації, що є удосконаленням уже виробленого підприємством виробу чи розширення асортименту за рахунок нового продукту з’являється на „виході” системи. Екологічні інновації — це такі зміни в техніці, організаційній структурі й управлінні підприємствами з виробництва харчових продуктів, напоїв, що зменшують або запобігають його негативному впливу на навколишнє природне середовище. Класифікація технічних та екологічних інновацій за видами економічної діяльності відображає табл. 1.

1. Класифікація технологічних та екологічних інновацій за видами економічної діяльності*

Секція, підсекція, клас, підклас	Назва
Секція D	Переробна промисловість
Підсекція DA	Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів
Клас 15	Виробництво харчових продуктів, напоїв
Підклас 15.1	Виробництво м’яса та м’ясних продуктів
Підклас 15.2	Виробництво рибних продуктів
Підклас 15.3	Перероблення та консервування овочів та фруктів
Підклас 15.4	Виробництво олії та тваринних жирів
Підклас 15.5	Виробництво молочних продуктів та морозива
Підклас 15.6	Виробництво продуктів борошномельно-круп’яної промисловості, крохмалю та крохмальних продуктів
Підклас 15.7	Виробництво готових кормів для тварин
Підклас 15.8	Виробництво інших харчових продуктів
Підклас 15.9	Виробництво напоїв
Підклас 16.0	Виробництво тютюнових виробів

*Сформовано автором на основі джерела: [3, с. 30–39].

З табл. 1 видно, що у складі секції D — переробна промисловість нараховується 10 підкласів, які відносяться до підсекції DA — виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів. Виходячи із запропонованої нами класифікації, можна визначити ефективність інноваційної діяльності в розрізі підсекцій КВЕД (Класифікація видів економічної діяльності). Наведена таблиця також дає можливість визначити провідні підсекції регіону у виробництві харчових продуктів, напоїв. Відмітимо також, що вони включають багатогранну гамму інших видів економічної діяльності. Зокрема, підклас 15.3 — переробка та консервування овочів та фруктів включає такі види економічної діяльності: виробництво виробів з мороженої картоплі; виробництво сухого картопляного пюре; виробництво закусочних продуктів з картоплі; виробництво картопляних чіпсів; виробництво борошна з картоплі; промислове очищення (механічне) картоплі.

В умовах Закарпатської області особливої уваги заслуговує саме цей підклас, а також такі види діяльності, як виробництво фруктових сиропів, призначених для приготування лимонадів та інших напоїв; виробництво рослинних соків та екстрактів, а також виробництво фруктових напоїв. Провідні позиції займають також види економічної діяльності, які відносяться до підкласу 15.53.0 — переробка та консервування овочів і фруктів, підклас 15.93.0 — виробництво виноградних вин і 15.98.0 — виробництво мінеральних вод та інших безалкогольних напоїв.

У статистичних щорічниках України застосовується поняття „технологічні інновації” — це діяльність підприємства, пов’язана із розробкою та впровадженням як технологічно нових, так і значно технологічно удосконалених продуктів (продуктові інновації) і процесів (процесові інновації). З 2007 р. під інновацією розуміють введення у вживання будь-якого нового, або значно вдосконаленого продукту (товару, послуги), або процесу, нового методу маркетингу, чи нового організаційного методу в діяльності підприємства, організації робочих місць або зовнішніх зв’язків. Інноваційна продукція поділяється на нову для ринку та нову для підприємства. При цьому інновація є новою для ринку, коли підприємство, що впровадило інновацію першим, виводить її на свій ринок. Під ринком розуміють уявлення самого підприємства про ринок, де воно діє, і який може складатися з власне підприємства, що звітує, в сукупності з її конкурентами, можливо, з урахуванням географічного аспекту чи типової серії продуктів. Під географічним аспектом мається на увазі ринок, до якого можуть входити як вітчизняні, так і міжнародні підприємства [10, с. 328].

У вищезазваному науково-аналітичному джерелі зазначається, що „технологічно новий продукт та значно технологічно-удосконалений продукт (з 2007 р. інноваційна продукція) — це продукція, яка є новою або значно удосконаленою в частині її властивостей або способів використання. Новими продуктами вважаються товари та послуги, що суттєво відрізняються своїми характеристиками або призначенням від продуктів, що виготовлялися підприємствами раніше. Значні покращення можуть

здійснюватися за рахунок змін в матеріалах, компонентах та інших характеристиках виробів, що покращують їх властивості. Сюди включаються значні вдосконалення в технічних характеристиках, компонентах і матеріалах, у вбудованому програмному забезпеченні та інших функціональних характеристиках” [10, с. 328].

Подальші дослідження свідчать, що як в Україні, так і Закарпатській та Черкаській областях незначна інноваційна активність підприємств у промисловості за напрямками інноваційної діяльності (табл. 2).

2. Кількість інноваційно-активних підприємств у промисловості за напрямками інноваційної діяльності в Україні, Закарпатській та Черкаській областях* (одиниць)

Окремі показники за напрямками інноваційної діяльності	Закарпатська область			Черкаська область			Довідково: Україна		
	2004	2006	2007	2004	2006	2007	2004	2006	2007
Всього промислових підприємств — юридичних осіб	1381	1872	1749	1318	1252	1261	53497	54408	54925
з них, інноваційно-активних	37	31	28	29	23	27	1359	1118	1472
за окремими напрямками інноваційної діяльності:									
• дослідження і розробки	3	2	3	-	-	8	306	293	285
• придбання нових технологій (наукових розробок)	-	-	1	-	-	3	128	98	144
Інші	1344	1841	1721	1289	1229	1234	52138	53290	53453
Інноваційно-активні, % до всіх підприємств	2,7	1,6	1,6	2,2	1,8	2,1	2,5	2,1	2,7

*Розраховано за джерелом: [9, с. 132, 377, 375]

З табл. 2 протягом періоду аналізу спостерігаються такі тенденції в інноваційній активності підприємств аналізованих регіонів та України:

- в Закарпатській області у 2007 р., порівняно з 2004 р., кількість промислових підприємств збільшилась на 7,1%, а інноваційно-активних зменшилась на 24,3%. В Черкаській області загальна кількість підприємств промисловості зменшилась на 4,3%, а

- інноваційно-активних майже на 7,0%. В Україні проявляється протилежна тенденція, оскільки в досліджуваному періоді (2007 до 2004 р.) збільшилась на 2,7%, а інноваційно-активних на 8,3%;
- водночас для Закарпатської і Черкаської областей характерне звужене відтворення інноваційно-активних підприємств у промисловості. Якщо на Закарпатті частка інноваційно-активних підприємств у 2004 р. становила 2,7% до всіх підприємств області, то в 2007 р. їх частка зменшилась до 1,6%, а в Черкаській області з 2,2 до 2,1%. В Україні проявляється нестійка тенденція щодо збільшення їх частки серед промислових підприємств;
  - зменшується кількість досліджень і розробок в Україні. Так, якщо у 2004 р. було здійснено 306 таких досліджень і розробок, то в 2007 р. цей показник зменшився на 15 од. У Закарпатській області в трьох аналізованих роках здійснено 8 досліджень і розробок інноваційного характеру, а в Черкаській області такі розробки здійснені лише у 2007 р.

Таку ситуацію, на нашу думку, по-перше, можна пояснити тим, що як в аналізованих регіонах, так і в Україні зменшується чисельність фахівців, які виконують наукові та науково-технічні роботи. Так, у 2004 р. в Україні такі роботи виконували 106,6 тис. осіб, а в 2007 р. лише 9,8 тис. осіб. Аналогічна тенденція на Закарпатті та Черкащині [9, с. 363].

По-друге, негативна тенденція проявляється і щодо організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи. Так, в Україні у 2007 р., порівняно із 2004 р. кількість таких організацій зменшилась на 100 од., а на Черкащині зменшилось на 1 організацію. В Закарпатській області кількість таких організацій залишилась без змін (21 од.).

По-третє, однією із причин є виїзд фахівців вищої кваліфікації за межі України. Тільки у 2004 р. в інші країни виїхало 13 докторів наук і 74 кандидати наук, а в 2007 р. відповідно 4 та 48 осіб з такими науковими ступенями [10, с. 351].

У 2008 р. інноваційну діяльність в Закарпатській області здійснювало 31 промислове підприємство проти 28 — у 2007 р. Їх питома вага у загальній кількості склала 12,2%. Інноваційно-активними підприємствами впроваджено 13 нових технологічних процесів, з яких 11 — маловідходних, ресурсозберігаючих. Ними впроваджено у виробництво 22 види інноваційної продукції, придбано 9 нових технологій [2, с. 7]. Нерівномірна інноваційна активність підприємств області, особливо чітко простежується у районах та містах у розрізі природноекономічних зон (табл. 3).

З табл. 3 видно, що найбільша частка підприємств, що впроваджували інвестиції протягом трьох років припадає на низинну природноекономічну зону (66,6%, або 28 із 42 таких підприємств), а на передгірну та гірську кількість таких підприємств становила по 16,7% до загальної кількості.

3. Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації за типами інновацій протягом трьох років, по містах та районах в розрізі природноекономічних зон Закарпаття, у 2008 р.*

Міста та райони області	Загальна кількість підприємств, що впроваджували інновації протягом трьох років	У тому числі					
		кількість підприємств, що впроваджували інноваційну продукцію	з них		кількість підприємств, що впроваджували інноваційні процеси	кількість підприємств, що впроваджували організаційні інновації	кількість підприємств, що впроваджували маркетингові інновації
			нову для ринку	нову для підприємства			
Низинна природноекономічна зона							
м.Ужгород	12	6	–	6	12	7	5
м.Мукачево	7	2	–	2	7	4	2
м.Берегово	1	1	–	2	–	–	–
Берегівський	1	–	–	–	1	–	1
Виноградівський	4	3	–	3	2	–	–
Мукачівський	1	1	1	1	1	–	1
Ужгородський	2	1	1	1	2	1	1
Разом по зоні:	28	14	2	15	25	12	10
Передгірна природноекономічна зона							
м.Хуст	1	–	–	–	1	1	1
Іршавський	3	3	–	3	2	1	–
Тячівський	3	2	1	2	3	–	1
Хустський	–	–	–	–	–	–	–
Разом по зоні:	7	5	1	5	6	2	2
Гірська природноекономічна зона							
Великоберезнянський	–	–	–	–	–	–	–
Воловецький	1	1	–	1	1	–	–
Міжгірський	1	–	–	–	–	–	–
Перечинський	1	1	–	1	–	–	–
Рахівський	2	2	1	2	2	–	1
Свалявський	2	2	–	2	1	–	–
Разом по зоні:	7	6	1	6	4	–	1
По області	42	25	4	26	35	14	13
Природноекономічні зони, % до області							
Низинна	66,6	56,0	50,0	57,7	71,4	85,7	76,9
Передгірна	16,7	20,0	25,0	19,2	17,2	14,3	15,4
Гірська	16,7	24,0	25,0	23,1	11,4	–	7,7

*Розраховано за джерелом: [2, с. 15].

Аналогічна ситуація і щодо підприємств, що впроваджували інноваційну продукцію. Так, у низинній природноекономічній зоні частка таких підприємств становила 56,0% (14 із 25 од.), а у передгірній та гірській відповідно 20,0 та 24,0%. Нову для ринку продукцію в низинній природноекономічній зоні впровадили тільки 2 підприємства низинної, і по 1

в інших двох природноекономічних зонах. Ще більша відмінність щодо кількості підприємств, що впроваджували організаційні інновації. Більше $\frac{2}{3}$ таких підприємств припадає на низинну і лише 28,6% на гірську та передгірні природноекономічні зони. Аналогічна ситуація і щодо запровадження маркетингових інвестицій, оскільки лідером є підприємства низинної (76,9%, або 10 із 13 підприємств).

Впровадження інновацій за видами економічної діяльності, в основному притаманне переробній промисловості. Так, у 2008 р. із 31 інноваційно-активного підприємства на переробну промисловість припадає 28, що становить 90,3% до загальної кількості, а на підприємства з виробництва харчових продуктів, напоїв тільки 5 підприємств (16,1%).

Виходячи із табл. 1, видно, що із 15 підкласів КВЕД, які відносяться до підсекції DA — виробництво харчових продуктів, напоїв тільки по кожній третій підсекції здійснювались такі інноваційні заходи.

Важливим резервом в удосконаленні конкурентоспроможності регіону та у запровадженні інновацій є інтенсифікація розвитку виноградарства та овочівництва, а також тютюнництва, передусім в низинній і частково передгірній природноекономічних зонах. Відмітимо, що у 1995 р. валовий збір винограду в регіоні становив 13,8, в 2007 р. — 21,4 тис. т., а врожайність з одного гектара плодоносної площі відповідно 25,4 та 50,8 центнерів.

Гірська та передгірна природноекономічні зони Закарпаття вигідно виділяються щодо запасів лісочагарникових угідь на екологічно чисту продукцію побічного лісокористування. Зокрема, в усіх природноекономічних зонах області зосереджено 79,6 тис. га лісочагарникових угідь, експлуатаційний запас грибних ресурсів, в яких становить 6,8, а біологічний — 13,6 тис. тонн. Крім того, в лісових угіддях і на полонинах регіону зосереджено 5,8 тис. т лісових ягід (чорниця, малина, ожина), з них 1,4 тис. т чорниць, 1,9 тис. т. — малини та 2,6 тис. т — ожини. Більше 89% такої лісової продукції побічного користування зосереджено у гірській і передгірній природноекономічних зонах області, на які великий попит з боку європейських країн, зокрема Італії, Угорщини, Німеччини, Австрії та ін.

Висновки. Виходячи з основних положень, наявних у науковій статті, зазначимо, що у науковій літературі існує велика кількість визначень поняття „інновація”, які часто різняться один від одного. Аналіз наукових видань з економічних проблем свідчить, що стосовно сутності інновацій існує як мінімум два підходи. Водночас, на нашу думку, цей недолік обумовлюється тим, що дослідники і практики ототожнюють інновації, поперше, з результатами їх практичного використання у відтворювальному процесі, а по-друге, із власне інноваційним процесом.

В статті запропонована класифікація технологічних та екологічних інновацій за видами економічної діяльності у класі 15 підсекції DA —

виробництво харчових продуктів, напоїв нараховується 10 підкласів, окремі з яких мають провідні позиції в тих чи інших регіонах України.

В умовах Закарпатської області провідна роль належить підкласу з виробництва фруктових сиропів, рослинних соків та екстрактів, а також фруктових напоїв. Провідні позиції займають також види економічної діяльності з переробки та консервування овочів і фруктів, виробництва виноградних вин, а також мінеральних вод та інших безалкогольних напоїв.

Дослідження, проведені в Закарпатській і Черкаській областях, свідчать про зменшення інноваційної активності промислових підприємств. Нами проаналізовано причини таких явищ.

Аналіз в розрізі природноекономічних зон Закарпаття свідчить про незадовільне впровадження інновацій за їх типами протягом трьох років як в цілому по області, так і гірській та передгірній природноекономічних зонах.

Визначено перспективи та резерви інноваційної привабливості території регіону в розрізі природноекономічних зон, виходячи із їх спеціалізації.

Подальші наші дослідження будуть спрямовані на особливості інших видів інноваційної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Водачек Л., Водачкова О. Стратегия управления инновациями на предприятии / Л. Водачек, О. Водачкова; Сок. пер. со словац. / Авт. предисл. В. С. Рапопорт. — М.: Экономика, 1989. — 167 с.
2. Інновації у промисловості: Статистичний збірник / Головне управління статистики у Закарпатській області; за ред. Г. Д. Гринник. Ужгород, 2009. — 34 с.
3. Класифікація видів економічної діяльності (NACE, Rev. 1.1 — 2002) ДК009:2005, затверджено наказом Держкомстату від 26 грудня 2005 року № 375, прийнято наказом Держспоживстандарту України від 26 грудня 2005 р. № 375/Збірник „Класифікація видів економічної діяльності”. — К., 2006. — 191 с.
4. Ковальов Г. Д. Основы инновационного менеджмента: [учебник для вузов] / Г. Д. Ковальов; Под ред. проф. В. А. Швандара. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. — 208 с.
5. Корецький М. Х. Інноваційний процес в АПК і перспективи його розвитку / М. Х. Корецький, О. І. Дацій. — Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2001. — 144 с.
6. Лапко О. О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання / О. О. Лапко. — К.: Ін-т економічного прогнозування НАН України, 1999. — 254 с.
7. Пригожин А. И. Нововведения: стимулы и препятствия (социальные проблемы инноватики) / А. И. Пригожин. — М.: Политиздат, 1989. — 271 с.
8. Санто Б. Инновация, как средство экономического развития / Б. Санто;

- пер. с англ. с измен. и доп. автора / Общ. ред. и вступ. ст. Б. В. Сазонова. — М.: Прогресс, 1990. — 206 с.
9. Статистичний збірник „Регіони України” / за ред. О. Г. Осауленко. Ч. II, 2008, Київ, 2008. — 803 с.
  10. Статистичний щорічник України за 2007 рік / Державний комітет статистики України / За ред. О. Г. Осауленка. — К.: Видавництво „Консультант”, 2008. — 572 с.
  11. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями / Б. Твисс; Сокр. пер. с англ./ Авт. предисл. и науч. ред. К. Ф. Пузыня. — М.: Экономика, 1989. — 271 с.
  12. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации: [учебник для вузов] / А. А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд; Пер. с 9-го англ. Изд. — М.: ИНФРА-М. 2000. — 412 с.
  13. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент: [учебник для вузов] / Р. А. Фатхутдинов. — М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1998. — 600 с.
  14. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. — М.: Прогресс, 1982. — 455 с.
  15. Яковец Ю. В. Ускорение научно-технического прогресса: теория и экономический механизм / Ю. В. Яковец. — М.: Экономика, 1988. — 333 с.

Одержано 2.10.09

Разработана классификация технологических и экологических инноваций за видами экономической деятельности. Осуществлено анализ инновационной активности предприятий промышленности Закарпатской и Черкасской областей, а также Украины. Проанализирована инновационная активность предприятий области в разрезе природно-экономических зон и определено перспективы инновационной деятельности в производстве продовольственных продуктов, напитков.

Ключевые слова: *инновации, виды экономической деятельности, инновационная активность предприятий, производство продовольственных продуктов, напитков*

The classification of technological and ecological innovations according to the types of economic activity is made. The innovative activity of industrial enterprises in Transcarpathia and Cherkasy regions, and also in Ukraine, is analyzed. Innovative activity of enterprises of region is analyzed in the cut of naturally-economic areas, the prospects of innovative activity in the production of food products and drinks are pointed out.

Key words: *innovations, types of economic activity, innovative activity of enterprises, production of food products and drinks.*